

11. Томенчук Б. На паперті душі, 1993. 100 с.
12. Фатеева Н. А. Интертекстуальность и ее функции в художественном дискурсе. *Известия АН. Серия литературы и языка*. 1997. Т. 56. №5. С. 12–21.
13. Эко У. Открытое произведение. М. : Академический проект, 2004.
14. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию. СПб. : Симпозиум, 2006.

**Забаренко А.Ю.**

*здобувач вищої освіти*

**Шарова Т.М.**

*кандидат філологічних наук,*

*доцент кафедри української і зарубіжної літератури*

*Мелітопольський державний педагогічний університет*

*імені Богдана Хмельницького*

### **ПРОВІДНІ МОТИВИ ПОВІСТІ ДЗВІНКИ МАТІЯШ «МАРТА З ВУЛИЦІ СВЯТОГО МИКОЛАЯ»**

***Анотація.** У статті представлені провідні мотиви у повісті Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая». Робиться акцент на особливостях людей з різними фізичними вадами та їх адаптація в соціумі; наголошується на тому, що письменниця змушує замислитись читачів над сенсом буття, оскільки треба цінувати кожну хвилину та радіти життю.*

***Ключові слова:** мотив, творчість, інклюзія, буття, життя, література, освіта.*

***Zabarenko A. Leading Motives of the Story by Dzvinka Matiyash «Marta from St. Nicholas street». The article presents the leading motives in the story Dzvinki Matiyash «Martha from St. Nicholas Street». Emphasis is placed on the characteristics of people with various physical disabilities and their adaptation in society; it is emphasized that the writer makes readers think about the meaning of life, because you need to value every minute and enjoy life.***

***Key words:** motive, creativity, inclusion, being, life, literature, education.*

Сьогодні майже кожен з нас щодня стикається з поняттям «інклюзія». Ми живемо в такий час, коли майже в кожній школі є клас для дітей з особливими освітніми потребами. Проте для якісної освіти діти повинні

вчитися всі разом у звичайних класах. Але тут виникає проблема у комунікації. Саме для цього створена інклюзивна література. Такі книги допомагають читачам краще зрозуміти специфіку тих, чи інших фізичних або психічних хвороб. Ця література позбавляє незручностей у спілкуванні та взаємодії з такими людьми [2].

На сьогоднішній день це питання набирає обертів у науковому просторі. Питання інклюзії ґрунтовно досліджують такі вчені, як Борщевська Л., Вавіна Л. Головченко Н., Засенко В., Брязгунова І., Косатинова Е., Шаров С., Шарова Т. та ін.

Так, сучасні дослідники Шаров С. та Шарова Т. акцентують увагу на тому, що «читачам важко читати твори на подібну тему, однак, сучасні письменники констатують той факт, що тема інклюзії повинна бути максимально розкрита» [7, с. 87]. Також дослідники наголошують на том, що «у багатьох художніх творах на тему інклюзії вчать не розчаровуватися, надають можливість сформувати власний сенс життя, не засмучуватися від своєї подоби» [6, с. 113]. Дійсно, література на тему інклюзії читається та сприймається важко, однак дозволяє переосмислити певні життєві цінності та змушує під іншим кутом зору переглянути життя вцілому.

Відомо, що Дзвінка Матіяш – це сучасна українська письменниця, перекладачка та казкарка, яка активно пропагує художнє слово та пише твори для людей різного віку (рис. 1).



Рис. 1. Українська письменниця Дзвінка Матіяш

Свою творчу діяльність письменниці розпочала у 2002 р. з перекладу твору Андрія Хадановича окремою книгою під назвою «Листи з-під ковдри» (Київ: Факт, 2002). На цьому авторка не зупинилась і переклала твори ще таких письменників: Л. Плющ «У карнавалі історії. Свідчення» (Київ: Факт, 2002); Я. Твардовський «Гербарій» (Київ: Грані-Т, 2008); Я. Твардовський «Ще одна молитва» (Київ: Грані-Т, 2009); З. Подгужец «Розмови з Єжи Новосельським про мистецтво» (Київ: Темпора, 2011); В. Шабловський. «Убивця з міста абрикосів» (Київ: Темпора, 2012); Р. Капусцінський «Імперія» (Київ: Темпора, 2012); Д. Тераковська «Мишка» (Київ: Грані-Т, 2013); Д. Тераковська «Дочка чарівниць» (Львів: Видавництво Старого Лева, 2016) (рис. 2).

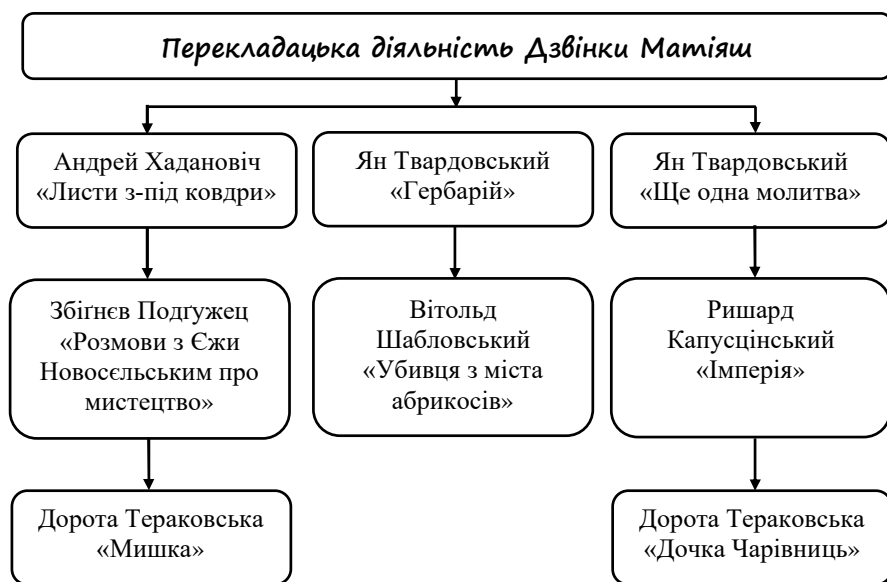


Рис. 2. Перекладацька діяльність Дзвінки Матіяш

Дзвінка Матіяш створила значну кількість творів різних жанрів. Свій дебютний твір «Реквієм для листопаду» авторка надрукувала у 2005 році (Київ: Факт). Її перу, зокрема, належать такі твори: «Роман про батьківщину» (Київ: Факт, 2006), «Казки П'ятинки» (Київ: Грані-Т, 2010), «Історії про троянди, дощ і сіль» (Київ: Темпора, 2012), «День Сніговика» (Брустурів: Discursus, 2014), «Марта з вулиці Святого Миколая» (Львів: Видавництво Старого Лева, 2015), «Перше Різдво» (Львів: Видавництво

Старого Лева, 2016), «Дорога святого Якова» (Львів: Видавництво Старого Лева, 2017).

Авторка опосередковано у своїй творчості торкається теми війни. Адже як зізнається сама Дзвінка: В книзі дуже багато щастя. Письменниця писала про дуже благополучну сім'ю і про країну 2018 року. Тому що там уже все відбувається після війни та взагалі все дуже добре. Таких реальних сімей насправді досить багато, як виявилось. Це були не тільки знайомі Дзвінки з яких вона, власне, і зліпила ці образи. Жінка спробувала порушити тему людей з особливими потребами як ми їх бачимо чи ми їх взагалі бачимо. Дружба дитини можлива зі старшими людьми тому що діти – неймовірно відкриті [3] (рис. 3.).



Рис. 3. Твори і жанри Дзвінки Матіяш

Твір Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая» (Львів: Видавництво Старого Лева, 2015) є неймовірно проникливою підлітковою повістю про рік із життя 13-річної дівчинки Марти, за який вона встигає добряче подорослішати навчитися приймати себе такою, як є, і приймати інших як друзів. Вона мріє стати художницею, має подругу Поліну, яка попри те, що пересувається на візку, вміє радіти життю. Ця історія зміцнює, надає сили, дарує надію на краще, якої ми усі так потребуємо [5].

Назва цієї книги пахне святом, казкою та передчуттям дива. Можливо тому, що головна героїня мешкає на вулиці Святого Миколая. Марта,

головна героїня, не просто звичайна дитина, а художниця, яка весь світ бачить крізь призму свого мистецького світобачення. *«Хмари на небі сьогодні також золоті. Колись я думала, що хмари – то подушки, на яких спить Бог. Уночі. А вдень розвішує їх по небу, щоб вони провітрилися. А коли небо безхмарне, то Бог у ті дні дуже зайнятий і не має часу займатись подушками»* [1, с. 6].

Це опоетизоване бачення неба відображає внутрішній монолог істинного митця. Цей монолог супроводжує весь твір і тим самим уособлює її особисту історію дорослішання.

Ця книга дуже спокійна і розмірена за своїм настроєм, вона не пронизана особливим сумом та не змушує читача хвилюватися за героїв. Оповідь розгортається, наче спіраль, – повільно та напрочуд детально. Спочатку ми дізнаємось про Капітоліну, шкільну подругу Марти, потім про батьків та їх родинну атмосферу, далі – про Поліну, жінку з особливими потребами і про вчителя пана Карла.

На кожній сторінці твору вміщені доречні поради, які допомагають підліткам дорослішати, а, значить, вчать приборкувати свій нестабільний настрій, намагаючись відчувати себе в соціумі. Це книга про любов між батьками та дітьми, про почуття та настрої, про дорослішання і емоції, про щастя, якого у книзі багато. Щастя призначене усім, тому – книга для всіх.

У анотації книги вказано, що вона адресована підліткам. Насправді, її можна читати усім. Її можна читати уголос у родинному колі, а в школі – на позакласному читанні. Ця історія головної героїні багато чому може навчити. У творі упродовж одного року показано життя 13 річної дівчини Марти, за який вона значно дорослішає. Головне – Марта навчилася сприймати себе такою, якою вона є насправді, і ставитись до інших людей, як до друзів.

Чільне місце у творі посідають психологічні роздуми дівчинки. Іноді складається враження, що її думок забагато, і тому вона байдужа до навколишнього світу. Але насправді це не так, тому що митці постійно занурені в себе, свої думки і часто не звертають увагу на буденні речі. Цьому моменту авторка приділила досить багато уваги аби описати світогляд художника. Марта постійно намагалася знаходитись у вирі подій і тим самим заряджалася енергією світу. А коли нічого важливого для дівчинки не відбувалося, вона занурювалась у себе та відчувала ознаки апатії або навіть депресії.

Аналізуючи твір, ми дійшли до висновку, що Марта перебільшує реальні проблеми, адже всі навколо ставляться до неї дуже добре. Проте, на думку самої дівчинки, герої книжок, які вона читає, її надихають більше, аніж реальні люди, тому що створюють «велике і незвичайне», і вона хоче

плакати і бути разом з ними. Тим самим, вона прагне стати відомою, можливо того й не усвідомлюючи. *«Я ще не читала «Трьох мушкетерів», але колись неодмінно доберусь до цієї книги. Мама каже, що вона часто перечитувала «Мушкетерів», коли у неї бували в житті темні смуги. Що ж, я буду мати це на увазі. Щоправда, мені більше допомагає «Аліса в країні чудес» і «Знедолені». Або книги про Чорнильний світ. Я плачу й сміюся над історією Меггі, Перепела, Резі, Вогняного Танцюриста та інших. І думаю, чи могла би я щось або когось вчитати із якоїсь книги. І чи хотіла би я опинитися в чийсь історії. Щодо другого – я майже напевно знаю, що найкраще мені у моїй власній історії»* [1, с. 176].

З повісті ми дізнаємось, що Марта надзвичайно талановита художниця: *«Я думаю про Поліну і про її ноги. Про ноги, які не ходять. А потім прикріплюю до мольберта чистий аркуш паперу і малюю на ньому хворі ноги. Точніше, ноги жінки, яка сидить в інвалідному кріслі. Ноги, які хочуть відчутти на дотик траву і не можуть. І траву я також малюю – жінка тягнеться до неї пальцями хворих ніг...»* [1, с. 77]. Найголовніше у цьому триптиху – це хворі ноги жінки на інвалідному візку, яка не може ходити боса по траві. І по піску, й по асфальту теж. Бо не може ходити взагалі. І навіть босими пальцями ворухити не може, тому що вона їх не відчуває» [1, с. 80].

Цей факт підтверджується її не за віком дорослими і осмисленими роботами. Складається враження, що Марта звідкілясь із глибин своєї не дитячої душі дістає ці роботи. Проте, для того, щоб правильно виразити всі її ідеї, на допомогу дівчинці приходять пан Карло. Це надзвичайно щирий та мудрий вчитель, а ще талановитий художник, який допомагає Поліні з прогулянками та вчить Марту малюванню.

Не дивлячись на всі позитивні якості і уміння, Марта деколи може відчувати і негативні емоції. Проте дівчинка проживає цей нетривалий стан у собі і ніяк не демонструє це своєму оточенню. Не дивлячись на гарне ставлення до Капітоліні, Марта по-доброму їй заздрить, адже подруга здатна висловлювати свої думки, переживання, емоції за допомогою слова, тобто пише гарні твори. А художниця вміє лише намалювати те, що її турбує: *«Часом у мене таке буває: не можу знайти слів, щоб висловити головне. Я могла би намалювати у зошиті гранатове дерево і під ним оту дівчинку, що тягнеться до стиглого граната... Під малюнком я могла би написати «Я хочу стати художницею»...»* [1, с. 15]. Зокрема, прослідковується емоція власництва. Дівчинка не погоджується ділити пана Карла з Марією, а маму з її другою дитиною. Ці події дуже змінюють художницю, вона відчуває себе покинутою та непотрібною.

Окремої уваги заслуговує мотив смерті, адже рідна бабуся дівчинки, по материній лінії, померла від невиліковної хвороби. Ця подія вплинула на маму дівчинки, яка після цього перестала малювати. Також у Марти помирає кіт, відсутність якого вона помічає далеко не одразу. В той же час, Марія розуміє смерть по-іншому. Вона розуміє, що смерть – неминуча подія в житті кожного. І жінка навчилася сприймати її у світлих тонах, хоча не без суму у душі.

А якщо розглядати мотив життя, то тут юна художниця стикається з несподіваною подією – вагітністю мами. Дівчинка відчуває себе покинутою та не потрібною. Але в той же час, вона хвилюється за маму: *«Я збираюся спитати маму, навіщо нам братик чи сестричка. І чому вона спершу не спитала мене. Але потім згадую, що мамі не можна хвилюватися. І нічого їй не кажу. Мама завжди переживає за мене і хоче, щоб мені було добре. А я також хочу, щоб їй було добре, щоб вона не переживала. Я знаю, що вагітним не можна хвилюватися. Моя мама вагітна. Я ніколи не думала, що у мене може бути братик або сестричка. Ну й ну. Тільки я чомусь не радію. Радше навпаки. Мабуть, це ненормально»* [1, с. 94].

Книга особлива у тому сенсі, що історії про дівчинку Марту з'явилися у книжці «Історії про троянди, дощ і сіль», яку Дзвінка декілька років тому написала. Там з'явилися Марта, вчитель та батьки. І авторці вона дуже сподобалась. Зрештою в неї у дитинстві не було ні такого вчителя, ні таких умов зростання й формування, і вона вирішила написати цю книжку [4]. Головною заслугою письменниці можна вважати той факт, що вона по-справжньому любить життя та мотивує своєю жагою до життя інших людей, які, можливо, частково розчарувались у ньому. Позитивний тон розповіді у творах письменниці спонукає читачів до розуміння щастя в житті, взаємостосунків між рідними людьми та мотивує до гарних вчинків.

#### Література

1. «Марта з вулиці Святого Миколая» – книга, у якій багато світла. URL : <https://starylev.com.ua/club/article/marta-z-vulyci-svyatogo-mykolaya-knyga-u-yakiy-bagato-svitla>
2. Осмолівська Олена. «Інклюзивна література» – забаганка чи необхідність? URL : <https://blog.liga.net/user/oosmolovska/article/22995>
3. Пилипенко Дарина. Відгук на твір Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая». URL : <https://bookchest.livejournal.com/118281.html>
4. Презентація книги Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая» у Коломиї. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=LiIR0vv3Ab4>

5. Центральна бібліотека ім.І.С. Тургенева презентує буктрейлер на повість Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая». URL : <https://www.youtube.com/watch?v=-ХадpUV97fA>
6. Шаров С.В., Шарова Т.М. Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві. *Пріоритетні напрямки розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 серпня 2019 р., м. Одеса). 2019. С. 112–115.*
7. Шарова Т.М. Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. *Літні наукові підсумки 2019 року: XVIII Міжнародна науково-практична Інтернет конференція: тези доповідей, Дніпро, 5 червня 2019 р., 2019. С. 84–89.*

*Землянський А.М.*

*кандидат філософських наук,*

*доцент кафедри філософії*

*Мелітопольський державний педагогічний університет*

*імені Богдана Хмельницького*

### **ЧУТТЄВИЙ СВІТ ПОЕЗІЇ Т. ШЕПТИЦЬКОЇ (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «П'ЯНІ ПЕРСИКИ»)**

***Анотація.** У статті розкриваються основні мотиви лірики Т. Шептицької крізь призму використання авторкою образів-відчуттів. Наголошується на неомодерному характері поезії авторки, визначаються особливості передачі на чуттєвому рівні внутрішнього стану людини у вирі сучасних соціально-історичних подій.*

***Ключові слова:** модернізм, декадентські мотиви, образи-відчуття, апокаліптичні візії, урбаністичні мотиви.*

***Zemlianskyi A. A Sensual World of T. Sheptytska's Poetry (on the Material of the Collection «The Drunk Peaches»).** The article reveals the main motives of T. Sheptytska's lyrics through the prism of the author's usage of the images of feelings. Emphasis is placed on the neo-modern nature of the author's poetry, the peculiarities of the transmission at the sensory level of the inner state of man that is determined with the vortex of modern socio-historical events.*

***Key words:** modernism, decadent motives, images of feelings, apocalyptic visions, urban motives.*